

Trotskyjs förord (20 maj 1924)

Det halva årtionde under vilket Kommunistiska internationalen har existerat kan delas upp i två perioder, som åtskils av den tredje världskongressen. Under sina första två år påverkades Komintern helt och hållet av det imperialistiska kriget. Krigets konsekvenser ledde direkt till revolutionära perspektiv. Det ansågs nästan självklart att den ständigt ökande och allt intensivare politiska jäsningen bland massorna som berodde på krigets samhällsliga omvälvningar, måste leda direkt till att proletariatet skulle gripa makten. Denna bedömning av utvecklingen uttrycktes i manifesten från de första och andra världskongresserna, som ingår i denna samling. Den principiella värdering av situationen efter kriget som görs i dessa dokument är fullt giltig än idag. Men utvecklingens tempo visade sig vara annorlunda.

Kriget ledde inte direkt till att proletariatets segrade i Västeuropa. Det står idag bara alltför klart vad som saknades för att segra 1919 och 1920: ett revolutionärt parti.

Först när de mäktiga massoroligheterna efter kriget redan hade börjat ebba ut började det uppstå kommunistiska partier, och även då bara första skisser till partier. Händelserna i Tyskland i mars 1921 visade på ett målande sätt den motsättning som fanns mellan den existerande situationen och den Kommunistiska internationalens politik. De kommunistiska partierna, eller åtminstone deras vänsterflyglar, försökte på ett överilad sätt inleda en offensiv när de mångmiljonhövdade proletära massorna, som hade drabbats av inledande nederlag, dystert granskade läget efter kriget och vaksamt betraktade de kommunistiska partierna. Under den tredje världskongressen formulerade Lenin denna hotande motsättning mellan massornas utveckling och de kommunistiska partiernas taktiska linje, och med fast hand säkrade han en beslutsam vändning av internationalens politik. Idag, när vi befinner oss tillräckligt långt från den tredje kongressen för att på ett riktigt sätt bedöma den i efterhand, så kan vi säga att den tredje kongressens vändning var lika viktig för Kommunistiska internationalen som vändningen vid Brest-Litovsk var för sovjetrepubliken.¹ Om Tredje internationalen på ett mekaniskt sätt hade följt den tidigare linjen, där en av faserna var mars-händelserna i Tyskland, så skulle det inom kanske ett år eller två bara ha återstått små rester av kommunistpartierna. Med tredje kongressen inleds ett nytt skede: partierna tar med i beräkningen att de först måste vinna massorna, och att ett angrepp måste föregås av en mer eller mindre utdragen period av förberedelser. Där inleder vi enhetsfrontsperioden, det vill säga taktiken att förena massorna på grundval av övergångskrav. Talen och artiklarna i andra delen av denna bok ägnas åt detta ”nya stadium”.

Denna andra utvecklingsperiod för Kommunistiska internationalen, som undantagslöst ökade dess viktigaste sektioners inflytande över arbetarmassorna, övergick i den mäktiga revolutionära flodvågen i Tyskland under senare delen av 1923. Återigen skakas Europa av våldsamma omvälvningar, med Ruhr i blickpunkten. Än en gång ställs frågan om makten i Tyskland på ett öppet och intensivt sätt. Men borgarklassen överlevde även denna gång. Då inleds ett tredje kapitel i Kommunistiska internationalens utveckling. Den femte världskongressen har till uppgift att slå fast de viktigaste politiska särigheterna och taktiska uppgifterna för denna nya period.

* * *

Varför ledde inte den tyska revolutionen till seger? Orsakerna ligger helt och hållet i taktiken, och inte i de objektiva förhållandena. Vi har här ett klassiskt exempel på hur man låter en revolutionär situation glida sig ur händerna. Från och med ockupationen av Ruhr, och ännu mer sedan det blev

¹ Syftar på fredsfördraget vid Brest-Litovsk i mars 1918, där en stark vänster inom bolsjevikpartiet motsatte sig alla eftergifter och att underteckna fred med imperialismen. - öa.

uppenbart att det passiva motståndet var gagnlöst, var det absolut nödvändigt att kommunistpartiet skulle slå in på en bestämd och beslutsam kurs mot att erövra makten. Bara en djärv taktisk vändning kunde ha enat det tyska proletariatet i kampen om makten. Om vi under den tredje och delvis även fjärde kongressen sa till de tyska kamraterna: ”Ni kan bara vinna massorna på grundval av att ha en tongivande roll i deras kamp för övergångskrav”, så stod frågan i mitten av 1923 på ett annat sätt: efter allt som det tyska proletariatet hade gått igenom under de senaste åren, kunde det bara ledas i avgörande strider om det blev övertygat om att frågan denna gång ställdes som tyskarna säger *aufs ganze* (det vill säga att det inte handlade om den ena eller andra delvisa, utan den grundläggande uppgiften), och att kommunistpartiet var redo att gå ut i strid och kunde säkra segern. Men det tyska kommunistpartiet genomförde vändningen utan nödvändig tillförsikt och först efter betydande dröjsmål. Trots sina skarpa sammandrabbningar visade både högern och vänstern ända fram till september-oktober [1923] prov på en ganska fatalistisk inställning till revolutionens utveckling. Vid en tidpunkt då hela den objektiva situationen krävde att partiet försökte sig på ett avgörande slag, så agerade inte partiet för att organisera revolutionen utan väntade bara på den. ”Revolutionen görs inte efter tidtabell”, svarade högern och vänstern, och blandade samman revolutionen i sin helhet med ett av dess särskilda stadier, det vill säga upproret för att gripa makten. Min artikel ”Kan en kontrarevolution eller en revolution göras efter tidtabell?” ägnades åt denna fråga. Artikeln sammanfattar de oändliga diskussioner och debatter som hade ägt rum. Förvisso skedde det en skarp svängning i partiets politik i oktober. Men det var redan försent. Under loppet av 1923 insåg eller kände arbetarmassorna att ögonblicket för avgörande strider närmade sig. Men de såg inte den nödvändiga beslutsamheten och självförtroendet från kommunistpartiets sida. Och när partiet inledde sina feberartade förberedelser av upproret så förlorade det genast sin jämvikt och även banden till massorna. Ungefär samma sak hände som när en ryttare, efter att långsamt ha närmat sig ett högt hinder, i sista ögonblicket nervöst hugger sporrarna i hästens sidor. Om hästen hoppar över hindret så kommer den med största sannolikhet att bryta benen. Det visade sig att den stannade framför hindret och sedan väjde undan. Sådan är mekanismen bakom det tyska kommunistpartiets och hela internationalens grymma nederlag i november förra året [1923].

När det blev uppenbart att det hade skett en skarp förändring av de inbördes styrkeförhållandena, när de lagligförklarade fascisterna trädde i förgrunden medan kommunisterna fann sig tvingade att gå under jorden, så förkunnade vissa kamrater snabbt att ”vi överskattade situationen, revolutionen har inte mognat ännu”. Det finns naturligtvis inget enklare än den sortens strategi: att först fuska bort revolutionen och sedan förkunna att den ännu inte är mogen. Men i själva verket besegrades inte revolutionen på grund av att den på ett allmänt plan ”inte hade mognat”, utan därför att kedjans viktigaste länk – ledarskapet – brast i det avgörande ögonblicket. ”Vårt” misstag är inte att ”vi” har överskattat villkoren för revolutionen, utan att ”vi” har underskattat dem, att ”vi” inte i tid insåg behovet av en plötslig och djärv taktisk sväng: från kampen om massorna till kampen om makten. ”Vårt” misstag är att ”vi” under flera veckor fortsatte att upprepa gamla banaliteter som gick ut på att ”revolutionen inte görs efter en tidtabell”, och på så sätt lät alla stunder dessemellan glida oss ur händerna.

Hade kommunistpartiet majoriteten av arbetarna bakom sig under den senare delen av förra året? Det är svårt att säga vad det skulle ha blivit för resultat om det hade hållits val vid den tidpunkten. Den sortens frågor avgörs inte i vallokalerna. De avgörs av rörelsens dynamik. Trots att ett mycket stort antal arbetare fortfarande befann sig i socialdemokratins led, så var bara en obetydlig minoritet beredda att inta en fientlig, till på köpet ganska passivt fientlig inställning till en omvälvning. Majoriteten av både de socialdemokratiska och partilösa arbetarna kände intensivt att den borgerligt demokratiska regimen befann sig i en fullständig återvändsgränd och bara väntade på att störtas. Bara under själva omvälvningen hade det varit möjligt att fullkomligt och slutgiltigt vinna deras

tilltro och sympati. Allt tal om reaktionens oerhörda styrka, de många hundratusentals Svarta Reichswehr, etc, visade sig bara vara våldsamma överdrifter, något som folk med ett revolutionärt sinnelag redan från början insåg utan tvekan. Det var bara den officiella militärmakten som utgjorde en verklig kraft. Men den var alltför liten till antalet och skulle ofrånkomligt ha sopats åt sidan av miljonernas framstöt.

Under månaderna av kris rörde sig (sida vid sida med de massor som redan hade vunnits över av kommunistpartiet) avsevärt större massor mot partiet, och väntade på att det skulle ge tecken till strid och ledarskap under striden. När de inte fick det började de avlägsna sig från kommunisterna lika spontant som de hade tidigare hade strömmat till dem. Just detta förklarar de skarpt förändrade styrkeförhållanden som gjorde det möjligt för Seeckt¹ att nästan utan motstånd ta över den politiska kampens område. Samtidigt förkunnade fatalistiskt benägna politiker som lade märke till Seeckts snabba framgångar: ”Där ser ni, proletariatet vill inte kämpa.” Men efter ett halvt årtiondes revolutionära erfarenheter ville de tyska arbetarna i själva verket inte bara kämpa, de ville ha en kamp som äntligen skulle leda till seger. När de inte hittade det nödvändiga ledarskapet så undvek de kampen. Därmed visade de bara att hade lagt lärdomarna från 1918-21 ordentligt på minnet.

Det tyska kommunistpartiet ledde 3,6 miljoner arbetare till valurnorna. Hur många tappade det bort på vägen? Den frågan är svår att besvara. Men resultaten från de många lantdagsvalen, valen till kommuniststyrelser och så vidare, vittnar om att kommunistpartiet var ytterst försvagat under de senaste riksdagsvalen. Och ändå fick det 3,6 miljoner röster! ”Hör nu”, säger man till oss, ”det tyska kommunistpartiet kritiserar hårt, men det utgör i alla fall en enorm kraft!” Men det väsentliga är trots allt att de 3,6 miljoner rösterna i maj 1924, med andra ord efter den spontana ebban bland massorna och efter att den borgerliga regimen hade förskansat sig, vittnar om att kommunistpartiet var den främsta kraften under den senare delen av förra året, men att man tyvärr inte insåg det och inte utnyttjade det i tid. De som än idag vägrar att förstå att nederlaget uppstod direkt ur en underskattning, eller mer exakt ur en försenad utvärdering av förra årets utomordentliga revolutionära situation – de som envisas att göra det löper risken att ingenting lära, och därmed vägra att känna igen revolutionen när den knackar på dörren igen.

* * *

Den omständighet att det tyska kommunistpartiet har förnyat sina ledande organ på ett drastiskt sätt är helt i sin ordning. Både partiet och arbetarklassen förväntade sig och ville ha kamp och hoppades på seger – men erbjöds istället ett nederlag utan strid. Det är bara naturligt att partiet vänder ryggen åt den gamla ledningen. Det är idag bara av begränsad betydelse om vänsterflygeln kunde ha klarat av uppgiften om den hade haft makten förra året. Ärligt talat tror vi inte det. Vi har redan anmärkt att vänsterflygeln, trots sin hårda fraktionskamp, i den grundläggande frågan – att gripa makten – förde samma formlösa, halvt fatalistiska, förhållningspolitik som centralkommittén. Men bara det faktum att vänsterflygeln befann sig i opposition innebar att de på ett naturligt sätt tog över makten i partiet sedan partiet hade vänt ryggen åt den gamla centralkommittén. För närvarande ligger ledningen i händerna på vänsterflygeln. Det är ett nytt faktum i det tyska partiets utveckling. Vi måste ta hänsyn till detta faktum, ta det som utgångspunkt. Vi måste göra allt för att hjälpa partiets nya ledande organ att klara av sina uppgifter. Och då måste man först och främst klart se farorna. Den första faran kan uppstå om man inte har en tillräckligt seriös inställning till förra årets nederlag: att inget utöver det vanliga har hänt, bara en liten försening, det kommer snart att uppstå en revolutionär situation igen, vi fortsätter som förut – framåt mot det avgörande angreppet. Det är fel! Förra årets kris innebar att proletariatet gjorde slut på oerhörda mängder revolutionär energi. Proletariatet

1 **Hans von Seeckt**, (1866-1936) tysk militär, generalöverste. Representerade högerpartiet DVP. - uppgift från Wikipedia.

behöver tid för att tänka igenom förra årets tragiska nederlag, ett nederlag utan någon avgörande strid, ett nederlag till och med utan något försök till avgörande strid. Det behöver tid för att återigen orientera sig i den objektiva situationen på ett revolutionärt sätt. Det betyder givetvis inte att det krävs många och långa år. Men det kommer inte att räcka med veckor. Och det vore den allra största fara om vårt tyska partis nuvarande strategiska linje på ett otåligt sätt skulle ta en genväg genom de processer som äger rum inom det tyska proletariatet på grund av förra årets nederlag.

När det kommer till kritan, är det som bekant ekonomin som avgör. De små ekonomiska framgångar som den tyska borgarklassen har uppnått under de senaste månaderna är i sig själva ett oundvikligt resultat av att den revolutionära processen har försvagats, ett visst – om än mycket ytligt och skakigt – stärkande av borgerlig ”lag och ordning”, och så vidare. Men vi befinner oss inte märkbart närmare ett återupprättande av någon form av stabil kapitalistisk jämvikt i Tyskland idag än under perioden mellan juli och november förra året. Hursomhelst går vägen till denna jämvikt över så mäktiga konflikter mellan arbete och kapital, och Frankrike ställer så svåra hinder i denna väg, att det tyska proletariatet fortfarande är garanterad en revolutionär ekonomisk grund för obestämmd tid framåt. Men de delvisa processer som sker inom dessa grundvalar – antingen tillfälliga försvårande omständigheter, eller tvärtom en tillfällig lindring av krisen och dess bidragande yttringar – är ingalunda ointressanta för oss. Om ett relativt välfört och blomstrande proletariat alltid är mycket känsligt för till och med en mycket liten försämring av sin ställning, så är det sedan lång tid nödlidande, utsvultna och utmattade tyska proletariatet känsligt för även en liten förbättring av sina levnadsförhållanden. Det förklarar utan tvivel – det återigen mycket instabila – stärkande av den tyska socialdemokratins led och den fackliga byråkratin som nu är tydligt. Mer än någonsin tidigare måste vi idag noggrant följa svängningarna i handels- och industrikonjunkturen i Tyskland och hur de återspeglas i de tyska arbetarnas levnadsstandard.

Det är ekonomin som avgör, men bara i sista hand. De politiska och psykologiska processer som idag äger rum i det tyska proletariatet är av mer omedelbar betydelse och de har också en egen inre logik. Partiet fick 3,6 miljoner röster i valet: en fantastisk proletär stomme! Men de vacklande elementen har övergivit oss. Och en direkt revolutionär situation karakteriseras alltid av att de vacklande elementen strömmar till oss. Vi kan förmoda att ett stort antal socialdemokratiska arbetare under valen sa till sig själva: ”Vi är helt och fullt medvetna om att våra ledare är förhårdade skurkar, men vilka ska vi rösta på? Kommunisterna lovade att gripa makten men visade att de inte klarar av det och hjälpte bara reaktionen.¹ Ska vi alltså följa nazisterna?” Och med avsky i hjärtat röstar de på socialdemokraterna. Vi kan hoppas att den borgerliga reaktionens skola snabbt kommer att övertyga det tyska proletariatets överväldigande majoritet om att anamma en revolutionär linje, denna gång mer definitivt och bestämt. Vi måste på alla sätt hjälpa dem under denna process. Det måste gå snabbare. Men det går absolut inte att hoppa över denna obligatoriska fas. Att föreställa sig situationen som om ingenting ovanligt har hänt, som om det bara tillfälligt har hakat upp sig lite grann, etc, vore helt igenom felaktigt och skulle förebåda de allra största strategiska misstag. Det som har ägt rum är inte ett ytligt stopp utan ett enormt nederlag. Den proletära förtruppen måste tillgodogöra sig vad det innebär. Utifrån denna lärdom måste förtruppen skynda på arbetet att samla de proletära krafterna kring dessa 3,6 miljoner. Den revolutionära flodvägen, därefter ebb och sedan en ny flodvåg – dessa processer har sin egen inre logik och sitt eget tempo. Vi upprepar: revolutioner utvecklas inte bara, de organiseras. Men det går bara att organisera revolutionen utifrån dess egen inre utveckling. Att efter allt som har hänt förbise de kritiska, vaksamma, skeptiska stämningarna inom breda kretsar av proletariatet är att gå mot ett nytt nederlag. Dagen efter ett nederlag kan inte ens det bästa revolutionära parti godtyckligt framkalla en ny revolution, mer än den bästa förlossningsläkare kan framkalla förlossningar var tredje eller fjärde månad. Att förra årets revo-

¹ Det är de socialdemokratiska äventyrarna och lymlarnas mest dräpande argument. - Trotskijs anmärkning.

lutionära förlossningsvärkar visade sig vara falskt alarm förändrar inte saken. Det tyska proletarietet måste gå igenom en period för att återställa och samla sina krafter för ett nytt revolutionärt utbrott, innan kommunistpartiet efter att ha bedömt situationen kan utfärda signalen till ett nytt angrepp. Men å andra sidan vet vi att det inte vore en lika stor fara om kommunistpartiet vid en ny vändning återigen skulle misslyckas att upptäcka den revolutionära situationen, och därmed ännu en gång visa sig vara oförmögen att utnyttja den fullt ut.

Det tyska kommunistpartiets historia kännetecknas av två stora lärdomar: mars 1921 och november 1923. I det första fallet blandade partiet samman sin egen otålighet med en mogen revolutionär situation, i det andra missade det en mogen revolutionär situation och lät den glida ur händerna. Detta är de oerhörda farorna från ”vänster” och ”höger” - det är de gränser mellan vilka det proletära partiets politik passerar under vår tidsepok. Vi fortsätter att hoppas att det tyska partiet, som är berikat av strider, nederlag och erfarenheter, inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att lyckas styra sitt skepp mellan Skylla (mars) och Karybdis (november) och ge det tyska proletarietet något som det så ärligt har förtjänat: seger!

* * *

Medan de senaste parlamentsvalen i Tyskland, under inverkan från förra årets faror, har fått borgarklassen att på nytt gå åt höger – men inom ramen för parlamentarismen och inte en fascistisk diktatur – så förskjuts de härskande politiska grupperingarna i resten av Europa och i USA i riktning mot ”försoning”. I England och Danmark härskar borgarklassen via den Andra internationalens partier. Vänsterblockets seger i Frankrike innebär att socialisterna antingen öppet eller lätt maskerat (mest sannolikt öppet) kommer att delta i regeringen. Den italienska fascismen slår in på vägen mot att ”reglera” sin politik parlamentariskt. I USA samlas de försonliga illusionerna under ett ”Tredje partis” fanor. I Japan vann oppositionspartierna valet.

När ett skepp förlorar rodret måste det ibland omväxlande köra höger och vänster motor: skeppet går i sicksack och gör av med massor av energi, men det rör sig. Så styrs de kapitalistiska staterna i Europa idag. Borgarklassen tvingas byta mellan fascistiska och socialdemokratiska metoder. Fascismen var och är starkast i de länder där proletarietet var närmast att ta makten, men inte kunde ta den eller behålla den: Italien, Tyskland, Ungern etc. Å andra sidan börjar de försonliga tendenserna bli dominerande när borgarklassen börjar känna ett direkt hot om en proletär omvälvning. Även om borgarklassen känner sig tillräckligt stark för att inte behöva de fascistiska gängens direkta ingripande, så känner den sig å andra sidan inte tillräckligt stark för att klara sig utan en mensjevikisk täckmantel.

Vid tiden för Kominterns fjärde kongress, en period som helt och hållet dominerades av en kapitalistisk offensiv och fascistisk reaktion, så skrev vi att om en tysk revolution inte växte fram direkt ur den dåvarande situationen, och på så sätt inte gav hela den politiska utvecklingen i Europa en ny inriktning, så kunde man med fullkomlig säkerhet förvänta sig att det fascistiska kapitlet skulle ersättas av ett försonligt kapitel, i synnerhet att en arbetarregering skulle komma till makten i England och Vänsterblocket i Frankrike. Vid denna tidpunkt ansåg vissa personer att dessa förutsägelser var att så... försonliga illusioner. Det finns folk som lyckas vara revolutionärer bara genom att blunda.

Men låt oss citera ordagrant. I en artikel, ”Politiska perspektiv”, som publicerades i *Izvestija* 30 november 1922, polemiserade jag mot en förenklad, icke-marxistisk, mekanisk syn på den politiska utvecklingen, som ödesbestämt påstås leda till att fascismen och kommunismen automatiskt stärks och proletarietet segrar. I denna artikel slås det fast:

Redan 16 juni [1921] utvecklade jag, i mitt tal vid det utvidgade EKKI:s möte, tanken att om det

inte bröt ut revolutionära händelser i Europa och Frankrike först, då skulle Frankrikes hela parlamentariska och politiska liv oundvikligen samlas kring "Vänsterblocket" i motsats till det för närvarande dominerande "nationella" blocket. På de 1½ år som har gått sedan dess har det inte ägt rum någon revolution. Och var och en som har följt Frankrikes liv kan knappast förneka att – med undantag för kommunisterna och de revolutionära syndikalisterna – så går hennes politik faktiskt mot att förbereda att Vänsterblocket ska ersätta det Nationella blocket. Förvisso dominerar Frankrike helt av den kapitalistiska offensiven, av oavbrutna hot mot Tyskland, och så vidare. Men jämsides med det finns det en allt större förvirring bland de borgerliga klasserna, i synnerhet inom mellanskikten, som fruktar morgondagen, är desillusionerade över politiken med "krigsskadestånd", försöker lindra den finansiella krisen genom att skära ner på utgifterna till imperialismen, har förhoppningar om att återupprätta förbindelserna till Ryssland, etc, etc. Genom de reformistiska socialisternas och syndikalisternas förmedling griper dessa stämningar också en avsevärd del av arbetarklassen,. Således står den franska kapitalismens och reaktionens fortsatta offensiv ingalunda i motsättning till det faktum att den franska borgarklassen uppenbart förbereder en ny inriktning för sig själv.

Och längre fram i samma artikel skrev vi:

I England är inte situationen mindre lärorik. Som ett resultat av de senaste valen har den liberal konservativa koalitionen ersatts av ett rent konservativt styre. Ett uppenbart steg åt "höger"! Men å andra sidan vittnar just resultaten i de senaste valen om det faktum att det borgerligt försonliga England redan är helt förberett på en ny inriktning i händelse av att motsättningarna skärps och svårigheterna ökar (och båda är oundvikliga)... Finns det någon verklig grund för att tro att den nuvarande konservativa regimen i England kommer att leda direkt till proletariatets diktatur? Vi ser ingen sådan grund. Tvärtom förmodar vi att det brittiska imperiets olösliga ekonomiska, koloniala och internationella motsättningar kommer att ge avsevärd näring åt under- och mellanklassens opposition i form av det så kallade Labourpartiet. Mer än i något annat land i världen tyder alla tecken i England på att arbetarklassen, innan den kan nå fram till diktaturen, måste genomgå ett stadium i gestalt av det reformistiskt pacifistiska Labourpartiet, som redan vid de senaste valen fick 4½ miljon röster.

"Men betyder inte det att ni intar ståndpunkten att de politiska motsättningarna minskar? Men det är ju ren opportunist!", protesterade de kamrater som bara kan undvika de opportunistiska frestelserna genom att vända ryggen åt dem. Som om att förutse en ny tillfällig uppgång för de försonliga illusionerna är detsamma som att överhuvudtaget dela dem! Det är naturligtvis mycket lättare att inte förutse någonting, att inskränka sig till att upprepa heliga formler. Men idag finns det ingen som helst anledning att fortsätta denna diskussion. Händelseutvecklingen har bekräftat prognosen: vi har regeringen MacDonald i England, ministären Stauning i Danmark, Vänsterblockets seger i Frankrike och oppositionspartiernas seger i Japan, samtidigt som den symboliska, och förvisso helt hopplösa, figuren LaFollette skymtar vid horisonten i USA.

Valen i Frankrike är den slutgiltiga bekräftelsen på en annan debatt: rörande det franska socialistpartiets inflytande. Det är välbekant att detta "parti" nästan helt saknar organisation. Dess officiella press är fullkomligt bedräglig och det är knappast någon som läser den. Utifrån dessa ovedersägliga fakta hade vissa kamrater en benägenhet att betrakta socialistpartiet som obetydligt. Denna trösterika men felaktiga ståndpunkt uttrycktes ibland till och med i vissa av Kominterns officiella dokument. I verkligheten är det genomfalskt att bedöma de franska socialisternas politiska inflytande utifrån deras organisation eller upplagan på deras press. Socialistpartiet är ett verktyg för att locka tillbaka arbetarna till den "radikala" borgarklassens läger. Varken arbetarklassens mer efterblivna eller mer privilegierade delar är i behov av någon organisation eller partipress. De går inte med i partiet eller fackföreningarna, de röstar på socialisterna och läser den gula pressen. Förhållandet

mellan antalet partimedlemmar, antalet prenumeranter på partipressen och antalet som röstar på socialisterna är inte alls detsamma som bland kommunisterna. Vi har vid mer än ett tillfälle haft möjlighet att uttala oss i detta ämne. Låt oss återigen återropa ordagranna citat. 2 mars 1922 skrev vi i *Pravda*:

Om vi tar hänsyn till det faktum att kommunistpartiet har 130.000 medlemmar medan socialisterna har 30.000, så har de kommunistiska tankarnas alldeles uppenbart rönt enorma framgångar i Frankrike. Men om vi istället tar hänsyn till förhållandet mellan dessa siffror och arbetarklassens antal i sin helhet, förekomsten av reformistiska fackföreningar och antikommunistiska stämningar inom de revolutionära fackföreningarna, då framstår frågan om kommunistpartiets dominans inom arbetarrörelsen som en mycket svår uppgift, som är långt ifrån löst av att vi till antalet överträffar dissidenterna (socialisterna). Under vissa förhållanden kan de senare visa sig vara en mycket mer betydande kontrarevolutionär faktor inom arbetarklassen än vad det kan verka om man bara ska döma utifrån deras svaga organisation, den obetydliga upplagan och ideologiska innehållet i deras organ, *Populaire*.

Nyligen hade vi tillfälle att återvända till samma fråga. I början av innevarande år kallade ett av dokumenten Socialistpartiet för "döende" och slog fast att bara "några få arbetare" skulle rösta på det, etc, etc. I samband med det skrev jag den 7 januari i år så här:

Det är alldeles för lättvindigt att tala om det franska socialistpartiet som döende och att säga att bara "några få arbetare" kommer att rösta på det. Det är en illusion. Det franska socialistpartiet är en valapparat med en betydande andel passiva och halvt passiva arbetarmassor. Om det bland kommunister är ett förhållande mellan de som är organiserade och sådana som röstar är, låt oss säga, 1 till 10 eller 1 till 20, så kan dessa proportioner bland socialisterna visa sig vara 1 till 50 eller 1 till 100. Vår främsta uppgift under valkampanjen är att bryta loss en betydande del av de passiva arbetarmassor som bara vaknar upp under valen. Och för att kunna göra det får man inte underskatta fienden.

De senaste valen i Frankrike har fullkomligt och på ett avgörande sätt bekräftat denna ståndpunkt. Kommunisterna, som har en mycket starkare partiorganisation och partipress, fick betydligt färre röster än socialisterna. Till och med proportionerna visade sig bli ungefär som vi försiktigt hade framkastat... Icke desto mindre utgör det faktum att vårt parti fick omkring 900.000 röster en betydande framgång, i synnerhet med tanke på vår snabba tillväxt i Paris' förorter!

Det finns all anledning att förvänta sig att Socialistpartiets inträde i Vänsterblocket, och att det därmed kommer att sitta med i regeringen, kommer att leda till gynnsamma förutsättningar för att kommunisternas inflytande ska kunna växa, eftersom de är det enda parti som står fritt från alla sorters politiska förpliktelser gentemot den borgerliga regimen.

* * *

I USA tar sig småbourgeoisins försonliga illusioner, i synnerhet bland bönderna, och proletariats småborgerliga illusioner formen av det Tredje partiet. Detta mobiliseras för närvarande runt senator LaFollette, eller rättare sagt runt hans namn, ty den nästan 70-årige senatoren har ännu inte tyckt sig ha tid att lämna det republikanska partiets led. Det är för övrigt helt i linje med saker och ting. Men inställningen hos vissa av det amerikanska kommunistpartiets ledare är i sanning häpnadsväckande.¹

¹ 1924, samma år som kapitalismen för första gången efter första världskriget tillfälligt lyckades stabilisera sig, bildade USA:s (kommunistiska) arbetarparti Förenade bonde- och arbetarpartiet. Trots Trotskijs ansträngningar insåg inte EKKI, som vid denna tidpunkt dominerades av *trojkan* (Zinoviev-Kamenev-Stalin), förrän 18 månader senare att kapitalismen hade stabiliserats. Som ett resultat av det kännetecknades Kominterns politik under åren 1924-25 av en så kallad vänsterpolitik, "vänsteristiska" misstag och kupppolitiska experiment. Det amerikanska partiets "bonde- och arbetar"-äventyr var en del av denna felaktiga politik. När Trotskij 1928 sammanfattade denna

De föreslår att man ska uppmana partiet att rösta på LaFollette, för att på detta sätt hoppas att kommunisterna ska få inflytande över bönderna. Och dessutom åberopar de bolsjevikernas exempel i Ryssland, som påstås ha vunnit över bönderna med hjälp av den sortens politik. Givetvis saknas det heller inte variationer på ett tema som redan har tappat allt vett och sans, nämligen att ett grundläggande drag hos mensjevismen är att "underskatta" bönderna. Marxismens och bolsjevismens historia i Ryssland är först och främst historien om kamp mot narodnikerna (populisterna) och socialistrevolutionärerna. Denna kamp utgjorde en förutsättning för kampen mot mensjevismen, och dess grundläggande uppgift var att garantera *partiets proletära karaktär*. Årtiondena av kamp mot narodnikerna innebar att bolsjevismen i det avgörande ögonblicket, det vill säga under den öppna kampen om makten, med ett enda slag kunde krossa socialistrevolutionärerna och ta över deras jordbruksprogram och samla bondemassorna bakom partiet. Denna politiska expropriering av socialistrevolutionärerna var en nödvändig förutsättning för att ekonomiskt kunna expropriera godsägarna och borgarklassen. Det är alldeles självklart att den väg som vissa amerikanska kamrater är beredda att gå inte har något gemensamt med bolsjevismens väg. Att som ett ungt och svagt kommunistparti utan revolutionärt sinnelag spela rollen som röstvärvare och samla in "progressiva röster" för den republikanska senatoren LaFollette, är att sätta kursen mot att politiskt upplösa partiet i småbourgeoisin. Opportunismen uttrycks trots allt inte bara i uppfattningar om gradvisa förändringar, utan också i politisk otålighet: den försöker ofta så utan att skörda, och uppnå framgångar som inte motsvarar dess inflytande. Opportunismens grundläggande kännetecken är att den underskattar vår grundläggande uppgift – att utveckla och stärka partiets proletära karaktär! Bakom dessa fantastiska språng i jakten på bönderna, språng som kan kosta kommunistpartiet dess huvud, ligger en bristande tilltro till proletariatets kraft. Det är helt självklart att kommunistpartiet uppmärksammat måste följa böndernas behov och stämningar, och politiskt utnyttja den nuvarande krisen för att utvidga sitt inflytande på landsbygden. Men partiet kan inte följa med bönderna och överhuvudtaget småbourgeoisin i alla deras politiska steg och sicksackande, det kan inte frivilligt gå igenom alla illusioner och besvikelser och släpa sig fram efter LaFollette för att avslöja honom längre fram. När det kommer till kritan kommer den stora massan av bönder bara att följa kommunistpartiet i kampen mot borgarklassen om de är övertygade om att detta parti utgör en kraft som kan slita makten från

period, skrev han: "Eftersom ledningen stod i en våldsamt och ständig motsättning till de verkliga förhållandena, tvingades den hänga upp sig på alltmer påhittade förhållanden. EKKI tappade fotfästet och blev tvungen att hitta revolutionära krafter och tecken där det inte fanns några... I samma mån som proletariatet allt tydligare och alltmer uttalat gick åt höger, påbörjades i Komintern en fas av idealisering av bönderna, där varje symptom på att de höll på att 'bryta' med det borgerliga samhället överdrevs på ett fullständigt okritiskt sätt... Under 1924, det vill säga under året av 'stabilisering', var den kommunistiska pressen fylld av helt fantastiska uppgifter om den nyligen [1923] organiserade Bondeinternationalens styrka... För att snabbare sätta 'hjälptrupperna' – de amerikanska bönderna – i rörelse drog Kominterns representant [i USA] Pepper in det unga och svaga amerikanska kommunistpartiet i det vettlösa och ökända äventyret att skapa ett 'bonde- och arbetarparti' kring LaFollette, i syfte att snabbt störta den amerikanska kapitalismen." ([Tredje internationalen efter Lenin](#), på marxistarkiv.se, s 63-64.) Genom sin tidigare ultravänsteristiska linje var det amerikanska partiet på förhand benäget till detta opportunistiska äventyr. "Uppenbarligen kan inget parti någonsin korrigera en avvikelse utan att överkorrigera densamma. Sjukdomen blir den motsatta. Det parti som nyss varit upptaget med teoretiska spetsfundigheter i underjordisk isolering och inte hade något alls att göra med fackföreningsrörelsen – för att nu inte tala om den politiska rörelsen, småborgarna och arbetarklassens falska företrädare ['labor fakers'] – samma parti störtade sig nu in i ett antal vilda äventyr inom arbetar- och bondepolitiken. Partiledningen försökte på nolltid skapa ett stort Arbetar- och bondeparti via en rad manövrar och kombinationer, utan tillräckligt stöd hos arbetarmassrörelsen, och utan att kommunisterna själva var tillräckligt starka. Partiet hamnade då i förvirring och inom kort blossade en ny intern strid upp." (James P Cannon, *History of American Trotskyism*, s 23.) Sedan EKKI (tack vare Trotskijs påtryckningar) hade tagit ett beslut, ändrade det amerikanska partiet senare sin inställning. Mindre än ett år efter Förenade bonde- och arbetarpartiets konvent i St Paul, där man utsåg sina presidentkandidater, förkunnade det amerikanska kommunistpartiets centralkommitté (8 juli 1924) att man hade dragit tillbaka dessa kandidater och att kommunistpartiet skulle genomföra sin egen kampanj med egna kandidater.

borgarklassen. Och kommunistpartiet kan bara bli en sådan kraft i handling, och följaktligen även i böndernas ögon, som förtrupp för proletariatet, men aldrig som svans till det Tredje partiet.

Ett dokument från den så kallade Organisationskommittén, som upprättades för att sammankalla en kongress för det Tredje partiet i juni, i syfte att utse LaFollette till presidentkandidat, visar hur snabbt en felaktig uppfattning leder till allvarliga politiska misstag. Ordförande i kommittén är en av ledarna för Bonde- och arbetarpartiet i staten Minnesota, sekreterare är en kommunist som har utsetts till denna post av kommunistpartiet. Och nu har denna kommunist satt sin signatur under ett manifest som vädjar till de ”progressiva väljarna” genom att förkunna att rörelsens mål är att uppnå ”nationell politisk enhet”, och som, för att tillbakavisa anklagelserna om att kampanjen kontrolleras av kommunisterna, förkunnar att kommunisterna utgör en obetydlig minoritet, och att de, även om de skulle försöka ta över ledarskapet, aldrig skulle lyckas eftersom [Bonde- och arbetar]”partiet” strävar efter att få igenom en konstruktiv lagstiftning och inga utopier. Och inför arbetarklassens ögon tar kommunistpartiet ansvaret för dessa medelklassstyggelser! I namn av vad? I namn av att de som har inspirerat till denna fruktansvärda opportunist, och som är helt genomsyrade av skepsis mot det amerikanska proletariatet, otåligt försöker flytta partiets tyngdpunkt till bondemiljön – en miljö som skakas av en jordbrukskris. Genom att skriva under på småbourgeoisins värsta illusioner, om än med reservationer, så är det lätt att själv få illusioner om att man har inflytande över småbourgeoisin. Om man tror att det är detta som utgör bolsjevismen, då förstår man ingenting av den.¹

Det är svårt att förutsäga hur länge den nuvarande försonliga perioden kommer att vara. Hur som helst kan det inte bli tal om att det borgerliga Europa kommer att kunna återställa den ekonomiska jämvikten på den europeiska kontinenten, än mindre i USA. Vad gäller frågan om krigsskadestånden så görs det förvisso stora försök att få till stånd till en förlikning. Vänsterblockets maktövertagande i Frankrike stärker dessa försök. Men hela den grundläggande motsättningen kvarstår: för att kunna betala måste Tyskland exportera, och för att kunna betala mycket måste Tyskland exportera mycket. Men Tysklands export är ett hot mot Englands och Frankrikes export. För att åter kunna föra en segerrik kamp om den ytterligt begränsade europeiska marknaden, måste den tyska borgarklassen övervinna enorma inhemska svårigheter, vilket i sin tur måste åtföljas av en ny skärpning av klasskampen. Å andra sidan har Frankrike själv enorma skulder som hon inte har börjat betala. För att börja betala måste Frankrike öka sin export, med andra ord förvärra Englands svårigheter på utrikeshandelns område. Samtidigt har England själv knappt nått upp till 75% av den export de hade innan kriget. Inför dessa grundläggande ekonomiska, politiska och militära problem har den försonliga regeringen MacDonald visat sig vara betydligt mer bankrutt än vad man hade kunnat vänta sig. Det är onödigt att påpeka att saker och ting inte kommer att bli bättre för Vänsterblockets regering i Frankrike. För närvarande döljs Europas återvändsgränd av internationella och inhemska överenskommelser, men den kommer än en gång att visa att den till sitt väsen är revolutionär. Då kommer utan tvekan de kommunistiska partierna att visa sig vara bättre förberedda. De senaste parlamentsvalen i ett antal länder visar att kommunismen redan utgör en mäktig historisk kraft, och att denna kraft växer.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)

1 Kommunistiska internationalens exekutivkommitté [EKKI] avvisade naturligtvis denna helt igenom felaktiga och ytterst farliga politik. EKKI:s beslut kom lägligt. Några dagar efter att det hade tagits gjorde senator LaFollette ett ursinnigt angrepp på kommunisterna, och förkunnade skenheligt att han inte tänkte ha något att göra med något företag som dessa skurkar, denna Belsebubs och Moskvas röda avföda, var besläktade med. Låt oss hoppas att denna lärdom kommer att visa sig fruktbar vad gäller vissa supersmarra strategier. - Trotskijs anmärkning.